

Ophelias: Death by water singing

Av Eivind Buene

Operagleden brer om seg blant norske komponister, og de siste årene har Opera Vest presentert en rekke norske kammeroperaer under Ultimafestivalen. I år er det premiere på *Ophelias: Death by water singing* av Henrik Hellstenius og Cecilie Løveid. Eivind Buene har hatt en samtale med Hellstenius hvor det handler litt om *Ophelias*, men mest om hva det vil si å skrive opera i dag.

Hvorfor er norske komponister så operakåte om dagen, Henrik Hellstenius?

Den stigende interessen er vel som alt annet i vårt lille land styrt av utenlandske konjunkturer. Det har vært en fornyet interesse for opera og alle andre musikkdramatiske former i den internasjonale kunstmusikken i flere tiår. Det har blitt skapt nye og interessante verker av flotte komponister som igjen har inspirert andre. Musikkdramatikk og opera tilbyr en alternativ kommunikasjonskanal for komponister som svært lenge kun har hatt konsertsalen som arena. Det er også vesentlig at det har vokst frem produksjonsmiljøer i Norge som Opera Vest og det nye AdOpera-nettverket. Dette gir komponister muligheter til å få produsert operaer. Vårt nye bygg i Bjørvika er vel også en pådriver for interessen, vil jeg tro.

Hva er det som interesserer deg ved opera som kunstuttrykk?

Min opprinnelige ambisjon i livet var å bli skuespiller. Heldigvis for meg (og alle andre) ble ikke det noe av, men jeg har alltid vært opptatt av teater. Operaen interesserer meg som en utgangsform, et utgangspunkt. Jeg er ikke så opptatt av dens historiske uttrykk som jeg er av dens muligheter. Jeg har i tillegg samarbeidet i mange år med koreografen Ingun Bjørnsgaard. Operaen eller musikkdramatikken er en plattform for å utforske de utrolige og utømmelige mulighetene som finnes når lyd, scene og tekst sammenstilles. Opera kan være et medium for å formidle det ikke-realistiske, den ikke-autentiske fortellingen. Jeg er opptatt av å skape et "mellomrom" mellom den rene musikalske opplevelsen og opplevelsen av scene og tekst.

Men er det mulig å tilnærme seg operaen uten å bli fanget inn i det historiske "operamaskineriets" mekanismer? Jeg tenker på syngemåter, forholdet til tekst og historiefortelling, og så videre...

Ja, absolutt. Det er mulig å ta med seg erfaringer fra det moderne teatret og den moderne billedkunsten og så definere sin egen form med sine egne virkemidler. Slik jeg ser det er det imidlertid ofte to hovedhindringer for at dette skal skje. Den første er den ekstreme konservatismen som finnes i operahusene. Det er vanligvis ikke regelen at det mest nyskapende skjer her. Unntaket er Tyskland og Frankrike, hvor vi kan oppleve at kunstnere får muligheten til å definere formen på nytt i de store husene. Den andre hindringen er faktisk i bruken av begrepet "opera". Man opplever veldig fort at når noen prøver å skape noe nytt innenfor denne genren, blir det ikke definert som opera.

Hvordan har du valgt å forholde deg til disse problemstillingene? sagt på en annen måte: Klarer du å fornye operaen som sjanger?

Jeg reflekterer sjelden over om jeg er en fornyer. Jeg tror min opera er noe i midt i mellom. Vi er ikke i det velprøvde ikke-lineære modernistiske teater. Formen på operaen er knyttet til en fortelling, men fortellingens dramaturgi er meget poetisk og drømmende. Det er derfor heller ikke snakk om noe drama i tradisjonell forstand, mer en serie bilder på vei fra et punkt til et annet. Denne billedserien bygger på en struktur som de fleste publikummere også kjenner fra før av: Ophelia forelsker seg i Hamlet, blir dumpet, blir gal og dør. Selve historien blir fortalt i scener hvor våre tekstlige og musikalske fantasier rundt denne fortellingen og dens karakterer kommer frem. Vi forplikter oss både i forhold til en større dramaturgisk struktur, samtidig som vi ikke vil at forestillingen kun skal være en serie av lineært påfølgende "handlinger" som skal føre publikum gjennom et pliktløp til klimaktisk slutt. Slik sett er rammefortellingen forestillingens kjøll, men ikke dens mål i seg selv.

Ophelias er formidlet med sangere med klassisk skoling, men jeg prøver å gi disse nye klangidealer, slik komponistene har gjort med instrumentalistene. Hånd i hånd med en meget poetisk tekst har jeg prøvd å komme vekk fra en "generell" sang til en sang som er knyttet til karakter og det spesifikke i teksten. I arbeid med det vokale opplever jeg at det er flommen av vokal nyskapning som popmusikk, improvisert musikk og verdensmusikkens tradisjoner som er det som inspirerer meg.

Hvorfor har du valgt Cecilie Løveid som librettist?

Cecilie er både dramatiker og poet, og denne sammensetningen var viktig for meg. En forestilling med scene, musikk og tekst er avhengig av at man tenker på virkemidlene samlet, det kan en dramatiker. Når hun i tillegg skriver et meget spennende og tvetydig poetisk språk, er det alt en komponist kan drømme om. Vi har samarbeidet gjennom flere år, og hatt flere stadier i utviklingen av teksten og musikken. Vi jobbet blant annet med de tre sangerne Solveig Sletthjell, Astrid Kvalbein og Ellen Aagaard. Sammen utforsket vi Cecilies tekster vokalt, og Cecilie tok tak i improvisasjoner de tre hadde gjort og skrev videre på det. Denne sirkelen har gått noen runder, og også etter at Cecilie var ferdig med librettoen har vi samarbeidet om utvalg og innhenting av tidligere tekster. Cecilie har i det hele forstått at komponist og sangere kan gi tilbake, og at de ikke bør få for lukkede tekster, men snarere noe som er åpent og kan få ytterligere mening når det bearbeides musikalsk.

Hvilke valg er gjort i forhold til regi?

Jeg ønsket å jobbe med en regissør som har et visuelt språk. Derfor spurte jeg Jon Tombre, som jeg opplever har et teaterspråk som kler en ny opera. Gjennom erfaringene med koreografi er jeg blitt mer opptatt av bevegelse som uttrykk. I opera får man mye igjen for å arbeide bevisst med bevegelse og plassering i rom. Den fysiske bevegelsen er veldig kommuniserende.

Får vi høre Hellstenius i Bjørvika?

Det er mitt uttalte mål å utnytte vårt nye monumentalbygg. Men om det blir, og på hvilken måte, vet jeg ikke ennå. Jeg arbeider med en ide som skal presenteres for Den Norske Opera, så får vi se om det blir noe mer av det.